

8. Шонь О. Б. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – Львів, 2003. – 19 с.
9. Askildson L. Effectsofhumorinthelanguageclassroom: Humorasa pedagogicaltoolintheory and practices. – Modeofaccess: <http://slat.arizona.edu/sites/slat/files/page/awp12askildson.pdf>
10. Raphaelson-West D. OntheFeasibility and StrategiesofTranslatingHumour. – Meta: Translators'Journal, vol. 34. – 1989 – 128-141 p. – Modeofaccess: <http://www.erudit.org/revue/meta/1989/v34/n1/003913ar.pdf>
11. Vermeer H. Skopos and translationCommission (Someargumentsfor and against). – Heidelberg: TEXTconTEXT, 1996.

Круц Н.

Науковий керівник – доц. Чумак Г. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ВЛАСНИХ НАЗВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ АВТОРСЬКИХ КАЗОК «ЧАРЛІ І ШОКОЛАДНА ФАБРИКА» Р. ДАЛА ТА «ЧАРІВНИК КРАЇНИ ОЗ» Л.Ф. БАУМА

Система власних назв є значним елементом художнього твору, адже вони творять лексичну категорію тексту, яка у поєднанні з іншими мовними засобами формує авторську концепцію, сприяє побудові художнього образу. Функціонально власні назви – один із найважливіших компонентів літературного твору.

Робота письменника над поетонімією передбачає підбір її компонентів із реальної онімії або створення нових онімів на основі власних ідей чи наявних моделей. Завдяки власним назвам читач сприймає художній текст через низку асоціацій, які впливають на розуміння твору та його декодування.

Освоєння дитячих творів Л.Баума та Р.Дала українськими перекладачами – важливий чинник становлення української перекладної думки. А власні назви у цих творах – це досить важлива тема для перекладознавства.

При оцінці стану наукової розробки цієї теми визначимо, що аспекту перекладу дитячої літератури та власних назв зокрема в різні часи присвятили свої наукові праці М.О. Бережна, Р.П. Зорівчак, Л.М. Назаренко, О.Д. Петренко, А.Є. Потапова, О.В. Ребрій, Є.І. Тимченко, С.А. Ярова. Сучасні ономастичні й лінгвостилістичні розвідки спираються на ґрунтовні теоретичні засади. Сьогодні поглиблюється загальна теорія оніма, розширюється амплітуда ономастичних досліджень, з'ясовується специфіка перекладу антропонімів, активно розробляється літературна антропонімія. Проте ономастикон різних літератур та літературних жанрів досліджено нерівномірно, фрагментарно. І разом з тим слід відмітити, що цілісного дослідження ономастики творів Роальда Дала та Френка Лаймена Баума проведено не було. У зв'язку із цим існує необхідність аналізу перекладу власних назв у творах «Чарлі і Шоколадна фабрика» Р. Дала та «Чарівник країни Оз» Л.Ф. Баума.

Власні назва (оніми) – слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді [3, с. 150]. М. П. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації [3, с. 186]; і пропонує таку класифікацію власних назв: 1) антропоніми – імена людей; 2) топоніми – географічні назви; 3) теоніми – назви божеств; 4) зооніми – клички тварин; 5) астроніми – назви небесних тіл; 6) космоніми – назви зон космічного простору і сузір'їв; 7) хрононіми (“квазивласні імена”) – назви відрізків часу, пов'язані з істичними подіями; 8) идеоніми – назви об'єктів духовної культури; 9) хрематоніми – назви об'єктів матеріальної культури; 10) ергоніми – назви об'єднань людей: товариства, організації тощо; 11) гідроніми – назви водоймища (річки, озера, моря, болота); 12) етноніми – назви народів, етнічних груп.

Як зазначає Л. С. Бархударов, переклад власних назв у художньому тексті завжди орієнтований на досягнення комунікативно-функціональної ефективності. В цьому випадку прийнято говорити про випадки безеквівалентної лексики [1, с. 93]. Незважаючи на те, що ця група лексики найважче піддається іншомовній трансформації, її еквівалентний переклад необхідний для досягнення рівноцінної ефективності впливу на читача. Переклад власних назв відбувається шляхом: перекладацької транслітерації та транскрибування; описового перекладу;

перекладу [1, с. 96]. В. С. Виноградов стверджує, що звичайні власні назви, як правило, транскрибуються або транслітеруються [3, с. 149].

Кожен художній прозовий переклад передувє і супроводжується великою країнознавчою, біографічною та літературознавчою роботою. Діяльність перекладача спрямована на подолання *лінгвоетнічного бар'єру*, по обидві сторони якого комуніканти розділяє не лише відсутність спільної мови, але і те, що пов'язують з поняттям етносу: відмінності в культурах та національній психології, недостатня поінформованість у питаннях поточного життя чужої країни тощо [2, с. 12].

Беатріс Поттер (*Beatrix Potter*) відома англійська письменниця, авторка серії казок про Кролика Пітера. Містер Тод (*Mr. Tod*), білка Наткін (*Squirrel Nutkin*), поросятко Бленд (*Pigling Bland*), містер Тіггі-Міггі (*Mrs Tiggy-Winkle*) – головні герої казок тієї ж Беатріс Поттер.

А «Як у Верблюда з'явився горб» (*Just How The Camel Got His Hump*) та «Як Мавпа втратила свій хвіст» (*How The Monkey Lost His Rump*) – це казки відомого англійського письменника Редьярда Кіплінга.

Досить важко зрозуміти, хто всі ці персонажі без фонових знань чи додаткових засобів, таких як книги чи Інтернет, якщо ніколи не читав цих творів.

Провівши кількісно-якісний аналіз авторських казок «Чарлі та Шоколадна фабрика» Р. Дала та «Чарівник країни Оз» Л.Ф. Баума та їх перекладів на українську мову В. Морозова (перекладач твору «Чарлі та Шоколадна фабрика») та М. Пічевського (перекладач твору «Чарівник країни Оз»), ми виявили приблизно 70 онімів у першому творі та 50 у другому.

У творі «*Charlie and the Chocolate factory*» ми виявили антропоніми, топоніми, хрематоніми та етноніми. І англійський топонім має відповідник в українській мові, зазначений у словниках: «India» – «Індія», а один топонім був перекладений в способом транслітерування – часткового, поєданого з транскрибуванням та додаванням закінчення –ія: «Loompaland» – «Лумпаландія».

Варто зазначити, що Роальд Дал у своїх казках часто використовував власні вірші, так і в оригіналі твору «Чарлі та Шоколадна фабрика» присутній один з його поетичних творів, у якому є досить багато власних назв:

Англ.: ... (*It smells so good, what can it be? Good gracious, it's Penelope.*) *The younger ones had Beatrix Potter With Mr Tod, the dirty rotter, And Squirrel Nutkin, Pigling Bland, And Mrs Tiggy-Winkle and - Just How The Camel Got His Hump, And How The Monkey Lost His Rump, And Mr Toad, and bless my soul, There's Mr Rat and Mr Mole - Oh, books, what books they used to know, Those children living long ago!... [4]*

Укр.: ... (*Як пахне! Що це - з кмином юшка? Та ні, це хлопчик-нечемнушка!*) *Аж перехоплювало дух від тих книжок... Ось Вінні-Пух, он Білосніжка йде до лісу... Ось Гулівер веде Алісу у Дивосвіт, і прямо тут до них підходить ліліпут. Ген Королева виглядає чи знайде Герда свого Кая... Таке, готуючись до сну, читали діти в давнину!... [6]*

Перекладач В. Морозов вдався до засобу одомашнення (*domestication*) враховуючи те, що українська та англійська дитячі аудиторії мають своїх літературних героїв. Саме тому така заміна казкових персонажів, якими захоплюються діти в Англії та Америці на тих, з якими виростають українці, є цілком виправданою.

Продовжимо аналізувати переклад антропонімів. Метод транслітерування – повного або часткового, поєданого з транскрибуванням, – В. Морозов застосовує для відтворення таких антропонімів як:

Mr. Willy Wonka – містер Віллі Вонка,
Mr. Fickelgruber – містер Фікельгрубєр,
Cornelia Prinzmetel – Корнелія Принцметель,
Angina – Ангїна .

Проте в основному перекладач використовує метод транскрипції для передачі англійських власних назв:

Charlie Bucket - Чарлі Бакет,
Mr. Slugworth - пан Слатворт,
Augustus Gloop – Августус Глуп,
Professor Foulbody - професор Фолбодї,
Veruca Salt - Вєрука Солт, *Violet Beauregarde* - Віолетта Борєгард,

The Teavee – родина Тіві, Оотра-Lootpas – умпа-лумпи.

Оригінал просто заповнений власними назвами, які є авторськими неологізмами. Це в основному назви кондитерських виробів та назви цехів: *Wonka's Whipple-Scrumptious Fudgemallow Delight* - «Високочудесний зефірмелад Вонки», *Storeroom number 77. All the Beans, Cacao Beans, Coffee Beans, Jelly Beans, and Has Beans* - *Склад номер 77 – Усі сорти бобів – Какао-боби, Кавові боби, Боби-високі-мов-тополя й Боби-дурні-немов-квасоля.*

Вони передані засобом описового перекладу з частковим калькуванням.

У казці “*The Wonderful Wizard of Oz*” ми виявили антропоніми, топоніми, хремотоніми, етніоніми та зооніми. Метод транслітерування М. Пічевський застосовує для відтворення таких антропонімів як: *Aunt Em – тітонька Ем, Oz – Оз, Glinda – Глінда*. Метод транскрипції використаний у перекладі: *Uncle Henry – дядечко Генрі, Voq – Бокк*.

В основному під час відтворення антропонімів перекладач користувався засобом перекладу, іноді у поєднанні з калькуванням: *the Wicked Witch of the East - Луха Відьма Сходу, the Scarecrow – Страшило, Tin Woodman – Бляшаний лісоруб, the China Princess - Порцелянова Принцеса*.

Що ж до перекладу топонімів, то 2 з них мають відповідники в українській мові, зазначений у словниках: *Kansas – Канзас, Omaha – Омаха*. Решту ж передані засобом перекладу: *the land of the Munchkins - Край жувачів, the City of Emeralds; the Emerald City - Смарагдове місто, The Wonderful City of Oz - Чудесне Смарагдове місто Оза, The Dainty China Country - Країна Ламкої Порцеляни*.

1 зоонім (кличка домашньої тварини) перекладений засобом транслітерації: *Toto – Томо*. Усі інші - засобом перекладу: *The Cowardly Lion - Лякливий Лев, the Stork – Лелека, The Queen of the Field Mice - Королева Польових Мишей* [6].

Етніоніми передаються засобом перекладу: *Munchkin – жувач, Quaddlings – ковтачі, Winkies – моргуни*.

Зазвичай назви казкових героїв перекладені та адаптовані під цільову аудиторію, і за ними закріплене певне предметно-логічне значення у безлічі різноманітних контекстів.

Отож, власні назви у художньому творі, а надто у творі для дітей, є ключем до розуміння його концепції. Саме в них криється авторське бачення персонажів, характерів, атмосфери твору. Працюючи над текстом, перекладач відтворює назви, виходячи з власного сприйняття твору.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що серед усіх можливих способів передачі, в перекладі власних назв з англійської на українську мову, найчастіше використовується метод транскрибування та перекладу з калькуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (Общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : ИОСО РАО, 2001. – 224 с.
2. Гадамер, Ганс Георг. Батьківщина і мова // Гадамер, Ганс Георг. Герменевтика і поетика: Вибрані твори. / Пер. з нім. – К.: Юніверс, 2001.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства, підруч. – 2.вид. / М. П. Кочерган. – К.: Академія, 2005. – 368 с.
4. http://www.ae-lib.org.ua/texts/dahl__charlie_and_the_chocolate_factory__ua.htm
5. http://www.ae-lib.org.ua/texts/baum__1_the_wonderful_wizard_of_oz__ua.htm
6. <http://www.readanybook.com/ebook/charlie-and-the-chocolate-factory-127>
7. <http://www.literature.org/authors/baum-l-frank/the-wonderful-wizard-of-oz/>

Корінь Г.

Науковий керівник – доц. Олійник Т. С.

СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ РЕАЛІЙ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

Національна самобутність художнього твору виражається, перш за все, за допомогою реалій. Реаліями називають об'єкти, характерні для життя та побуту одного народу, які відсутні в мові іншого. Вони є носіями місцевого колориту, культурно-історичного забарвлення. Відтворення реалій у перекладі – важливе питання перекладознавства. Численні наукові праці присвячені цій проблемі [1– 4].